

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sözlü Tarih Uygulama Becerilerini
Geliştirmeye Yönelik Bir Uygulama*

An Application of Improving the Oral History Implementation Skills of Social
Studies Preservice Teachers

Hülya GÖLGESİZ GEDİKLER

Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, E-posta: hulya.golgesiz.gedikler@ege.edu.tr

[orcid.org/ 0000-0003-0843-7883](https://orcid.org/0000-0003-0843-7883)

Article Info

Article Type	Research & Theoretical
Received	12.08.2020
Accepted	21.10.2020
DOI	10.17497/tuhed.779671
Corresponding Author	Hülya GÖLGESİZ GEDİKLER
Cite	Gölgesiz Gedikler, H. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sözlü tarih uygulama becerilerini geliştirmeye yönelik bir uygulama. <i>Turkish History Education Journal</i> , 9(2), s. 467-491. DOI: 10.17497/tuhed.779671

* Bu araştırmanın yürütülebilmesi için Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 28.11.2019 tarih ve 453 nolu protokol ile gerekli etik kurul onayı alınmıştır.

Öz: Bu araştırmanın amacı lisans programına yeni girmiş olan “sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel kanıt, yerel ve sözlü tarih” dersi kapsamında gerçekleştirilen bir sözlü tarih uygulamasında öğretmen adaylarının performanslarını değerlendirmek ve uygulamaya ilişkin algılarını incelemektir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması desenine göre şekillendirilmiştir. Araştırmanın verileri bir devlet üniversitesinin ikinci sınıfında okuyan 18 sosyal bilgiler öğretmen adayı ile yapılan uygulamadan elde edilmiştir. Araştırmada katılımcıların çalışmaları rubrik ile değerlendirilmiş, veriler içerik analizi ve betimsel analize tabi tutulmuştur. Araştırmanın bulguları iyi bir rehberlik yapılması ve çalışmadan beklentilerin net ölçütlerle ifade edilmesi durumunda öğretmen adaylarının böyle bir çalışmayı başarılı bir biçimde gerçekleştirebileceklerini ortaya koymaktadır. Bulgular sözlü tarihin zorlu ve çok emek gerektiren bir çalışma olmasına karşın öğretmen adayları için keyifli, heyecan verici ve öğretici bir deneyim olarak algılandığını da göstermektedir. Araştırma sonuçlarından yola çıkarak lisans eğitiminde sözlü tarih çalışmalarına önem verilmesi, öğretmenlerin bu tür çalışmalarda gerekli rehberliği sağlayabilecek hizmet içi eğitimlere yönlendirilmesi ve sözlü tarihe ilişkin uygulamalı çalışmaların artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sözlü Tarih, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Öğretmen Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar

Abstract: The present study aims at evaluating the quality of the work of prospective teachers and examining their perceptions about the study by conducting an oral history application in the “historical evidence, local and oral history in social studies education” course that has recently entered the social studies teaching program. This research was shaped according to the action research design, one of the qualitative research designs. The data of the study were obtained from an application made with 18 social studies teacher candidates studying in the second grade of a state university. The studies of the participants were evaluated with a rubric, and the data were subjected to content analysis and descriptive analysis. The findings of the research suggest that teacher candidates may perform such a study successfully provided that adequate guidance was made available and the expectations from the study were expressed with clear criteria. Findings also showed that oral history was perceived as an enjoyable, exciting, and instructive experience for prospective teachers, although it was a challenging and demanding study. Based on the results of the research, it is recommended to give importance to oral history studies in undergraduate education, to ensure that teachers receive the training that can provide the necessary guidance in such studies, and to increase the number of practical studies on oral history.

Keywords: Oral History, Social Studies Education, New Approaches in Teacher Education

Extended Summary

Purpose

Scientific studies on the benefits of oral history in education are gradually on the rise, but its use in courses could not have achieved the expected popularity, mostly due to the lack of knowledge of educators regarding process management. The present study aims at evaluating the quality of the work of prospective teachers and examining their perceptions about the study by conducting a sample oral history application in the “historical evidence, local and oral history in social studies education” course that has recently entered the

undergraduate program of educational faculties in Turkey. It is expected that the present research will contribute to educators and literature.

Method

An action research design, a qualitative research design, was used in this present study, which aims to reveal the oral history practice competencies of a group of social studies teacher candidates and the study experiences and views about the study in in-depth and multidimensional terms. An easily accessible sampling method, which is one of the purposeful sampling methods, was used in the study. The study group was composed of 18 volunteered teacher candidates of 11 women and 5 men, who took the "historical evidence, local and oral history in social studies education" elective course at the Department of Social Studies Teaching, Ege University Faculty of Education. The application and data collection process of the study was planned as 8 weeks, and within the scope of the research, prospective teachers were asked to work in groups of three and conduct a project about student life at Ege University in the 1970s. Within the scope of this project, each group was required to prepare for the subject, reach at least 4 people, who studied at Ege University in the 1970s, interviewing resource persons, transcript the interview records, collect historical materials (photographs, etc.) from the source people, tag and archive the oral history records, and present their works as a report. An oral history study guide based on Crocco (1998), Doğan (2005b), Richtie (2015), Oral History Association (2014) and History Foundation (2016), and a rubric adapted from the studies of Fonsino (1980), Crocco (1998) Dere (2018) to determine the evaluation criteria of projects were shared with the participants before the study. In this study, the products that the teacher candidates presented during the study process (research results, questions they prepared, interview records, interview notes, consent forms, interview photographs, historical materials they collected, project reports), diaries held during the study, and a semi-structured interview form developed for focus group discussions held after the study were used for the purpose of data collection. The studies of the participants were evaluated with a rubric, and the data were subjected to content analysis and descriptive analysis.

Results, Discussion, and Conclusion

All of the teacher candidates achieved a high success as a result of their efforts in the oral history projects they carried out in groups of three, trying to meet the criteria for applying and evaluating the oral history study guide. This result is fully consistent with similar studies in the literature. Upon review of the oral history study experiences of prospective teachers, it was seen that the most challenging moments were finding the sources and deciphering the interviews. The controversies experienced at those stages caused the candidate teachers to occasionally experience anxiety for not being able to meet the deadline, tension, and unwillingness to work. The interview phase was the most enjoyable and influential part of the study, except for a few teacher candidates, who experienced communication difficulties. Candidate teachers' state of excitement and anxiety mostly occurred during the first interviews and was overcome in the later interviews. The report writing phase was the second most enjoyable part of the study, and this phase gave some of the candidate teachers the happiness for achievement and success. Upon review of the candidate teachers' views on oral

history studies, it was seen a general idea was that they learned a lot and had a different and pleasant experience even though they had experienced a very challenging and exhaustive process. Their work has led them to a challenging yet enjoyable, instructive, and exciting process. The results of the study suggest the fact that if more educators and candidate educators have an oral history experience, this would have a positive impact on the field. At this point, it is important that the institutions training teachers prepare their students well on this issue and transfer their knowledge to the teachers in cooperation with the national education directorates. In addition, applied studies that consider oral history together with local history and evidence-based learning are seen as an important requirement.

Giriş

Sözlü tarih, tarihsel öneme sahip olan konulara ilişkin görüşmeler yoluyla kaynak kişilerin anılarını derlemeye ve kaydetmeye dayalı bir araştırma yöntemidir (Busby, 2011; Kyvig ve Marty, 2000; Öztürkmen, 2002; Richtie, 2015; Somersan, 1998; Stradling, 2003; Welton ve Mallan, 1988). Sözlü tarihte kişisel anılar birincil kaynak niteliğindedir. Bu kaynaklar hem tarihçilerin kullandıkları belgeleri tamamlayıcı hem de alternatif bir tarih oluşturucu niteliktedir (Caunce, 2017:8). Sözlü anlatımların kullanımı ile araştırmacılar, o tarihsel olay veya dönemin kurgusunu farklı açılardan oluşturabilirler (Jenks, 2010).

Sözlü tarih, tarihçiler için geçmişe ilişkin bir veri toplama yöntemi olmanın yanı sıra son dönemlerde tarih ve sosyal bilgiler derslerinde kullanılacak bir öğretim yöntemi olarak önem kazanmış ve pek çok devletin öğretim programlarında yerini almıştır. Richtie'ye göre (2015) sözlü tarih, ilkokuldan lisansüstüne kadar eğitimin her kademesinde kullanılabilir ve görüşme teknikleri her seviyedeki öğrenciye öğretebilir. Bunun yanı sıra üstün yetenekli öğrencileri onurlandırma, öğrenme gücünü çekenleri motive etme özelliğinden dolayı eğitimde bireysel farklılıklar açısından da uygun bir çalışmadır. Crocco (1998) sözlü tarih çalışmasının yalnızca okumaya odaklanmayıp sözlü ve etkileşimli becerileri gerektirecek öğrenme yöntemlerini içermesi nedeniyle öğrencilerin farklı öğrenme stillerinin karşılanmasına olanak sağladığını ifade etmektedir. Bir sözlü tarih projesi yürütme sürecinde arka plan araştırması yapma, görüşme soruları geliştirme, görüşmeler yapma ve öğrenilenleri sentezleme, öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmede rol oynar. Öğrenci sözlü tarih çalışmasında öğrendiklerini ders kaynakları ile karşılaştırarak sorgulama, eleştirel düşünme becerilerini geliştirir. Öğrenciyi etkin hale getirir ve öğrenmeye daha istekli olmasını sağlar (Dutt-Donera, Allenb ve Campanaroa, 2016). Sözlü tarih projesinin, programa uyarlanma konusunda esnek oluşu, pek çok beceriyi desteklemesi ve çoklu zekâyâ uygunluğu onu tüm dersler için kullanışlı bir çalışma haline getirmektedir. Aynı zamanda bu tür çalışmalar öğrencinin bir tarihçinin sahip olduğu kapsamlı birincil ve ikincil kaynak araştırması ve değerlendirmesi; görüşme; yazma ve yeniden yazma; tarihsel yorumlama ve analiz gibi birçok beceriyi kullanmasını gerektirmektedir (Whitman, 2000).

Türkiye’de sözlü tarih yaklaşımı 2005- 2006 eğitim öğretim yılından itibaren yapılandırmacı eğitim yaklaşımının bir getirisi olarak sosyal bilgiler öğretim programlarında yer almaya başlamıştır (MEB, 2005). Güncel öğretim programında sözlü tarihe ilk olarak 4. sınıfta *Kültür ve Miras* öğrenme alanı içinde “Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.” kazanımı ile ilişkili olarak yer verilmiştir. Diğer yandan program uygulama önerilerinde “Ayrıca uygun konularda sözlü tarih ve yerel tarih çalışmaları da yapılmalıdır.” açıklaması bulunmaktadır (MEB, 2018:10). Sözlü tarih çalışmalarının sosyal bilgiler öğretimi kapsamında yer alan araştırma, değişim ve sürekliliği algılama, empati, eleştirel düşünme, gözlem, iletişim, işbirliği, kanıt kullanma, karar verme, problem çözme, zaman ve kronolojiyi algılama gibi pek çok beceriyi geliştirdiği çeşitli araştırmalarla (Dere, 2017; Dere ve Alkaya, 2017; Dere ve Dinç, 2018; Dutt-Donera, Allenb ve Campanaroa, 2016; Sarı, 2007; Lattimer ve Kelly, 2013; Kabapınar, 2018; Kabapınar ve İncegöl, 2016; Yazıcı ve Mert, 2017) ortaya konulmuştur. Ancak derslerde öğrencilere nitelikli sözlü tarih çalışması yaptırılması ders öğretmenin bilgi birikimi, deneyim sahibi olması ve bu konudaki istekliliğiyle yakından ilişkilidir. Amerikalı eğitimci Busby (2011) öğretmen adaylarının çok azının öğretmen eğitimi ya da önceki eğitim geçmişlerinde sözlü tarihi deneyimlediklerini ifade etmektedir. Bu konuda Türkiye’de yapılmış birkaç araştırmadan örnek verecek olursak Beldağ ve Balcı’nın (2017) sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapmış oldukları bir çalışmada, sözlü tarihin öğretmenler tarafından tanındığı ancak uygulanması yönünde sorunların olduğu belirtilmektedir. Öğretmen adaylarının sözlü tarih yöntemini tanıma ve uygulama fırsatına sahip olmalarının sözlü tarih yöntemine ilişkin tutumlarını olumlu etkilediği Akbaba ve Kılcan’ın (2014) çeşitli üniversitelerin lisans programlarında öğrenim gören 585 sosyal bilgiler öğretmeni adayı ile yapmış oldukları çalışmada ortaya konulmuştur.

Türkiye’de son dönemlerde bazı lisans programlarında sözlü tarih derslerinin bulunduğu bilinmektedir. Ancak Dere’nin (2018) belirttiğine göre programında sözlü tarih adı altında dersler barındıran fakültelerin bir kaç öğretmeni yetiştiren kurumlardır. Bunun dışında Demircioğlu (2016) gibi eğitim fakültelerinde özel öğretim yöntemleri derslerinde özellikle de tarih öğretmenliği ana bilim dalı ve mesleki formasyon programlarında sözlü tarih çalışmaları yaptırıldığı bilinmektedir. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmeni adayları ile yapılmış çeşitli çalışmalar (Akbaba ve Kılcan 2014; Aktın ve Tekir, 2018; Çelik, 2018; Dere, 2018, Doğan, 2015b; Dünder, 2017; Sarı ve Türküresin, 2018, Tangulu, 2014) bulunmaktadır. Araştırmalar sözlü tarihin uygulamalarına yönelik daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu göstermektedir. Doğan (2015a), öğretmenlerin deneyimlerini öğrencilerine aktarabilme yeterliliğine sahip olmaları için uzun süreli projelerde yer almalarına fırsat sağlanmasını önermekte ve bu konuda lisans eğitimi ile hizmet içi eğitimlere dikkat çekmektedir. Dere ve Dinç (2018), sözlü tarih çalışmalarında derslere nasıl entegre edileceği, rehberlik sürecinin nasıl olması gerektiği ve öğrencilerin nasıl çalışması gerektiğine ilişkin ayrıntılı bir kılavuza yer verilememesinin ortak bir eksiklik olduğunu savunmaktadır. Metin ve Öz (2019)’ün çalışmasında ise sınıflarda sözlü tarih uygulamalarını içeren ve üniversite öğrencilerinin, sözlü tarih yaklaşımı hakkında bilgi düzeylerini ve görüşlerini ölçen araştırmaların yapılmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Çelik (2018) öğretmen eğitiminde sözlü tarihle ilgili ders, seminer ve proje sayısının artırılmasını önermektedir.

Güncel Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında (2018) alan eğitimi seçmeli dersleri arasında “sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel kanıt, yerel ve sözlü tarih” adlı bir ders yer almıştır. Bu ders, öğretmen adaylarının daha uzun süreli ve kapsamlı sözlü tarih projeleri gerçekleştirebilmeleri, bilgi ve becerilerini artırmaları açısından önemli bir fırsat sunmaktadır. Öğretmen adaylarının lisans eğitiminde böyle bir çalışmayı deneyimlemelerinin çalışmanın organizasyonunu, zorluklarını, keyifli yanlarını ve kazanımlarını tanıma konusunda onlar için geliştirici olacağı gibi öğretmenlik yaşamlarında bu tür çalışmalar yapmaları için de teşvik edici olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı lisans programına yeni girmiş olan “sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel kanıt, yerel ve sözlü tarih” dersi kapsamında gerçekleştirilen örnek bir sözlü tarih uygulamasıyla sosyal bilgiler öğretmen adaylarının performanslarını ve uygulamaya ilişkin algılarını incelemektir. Belirlenen amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıtlar aranacaktır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gerçekleştirdikleri sözlü tarih çalışmasının niteliği nasıldır?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışmasıyla ilgili deneyimleri ve çalışmaya ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Eylem araştırması desenine göre şekillendirilen bu nitel araştırmada “özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması” yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşımda amaç uygulayıcıya yeni bilgiler, beceriler ve deneyimler kazandırmak ve kendi uygulamalarına eleştirel bakabilmeyi sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu bağlamda araştırmada yeni bir ders kapsamında gerçekleştirilen uygulama sürecinde öğretmen adaylarının belirlenen ölçütleri karşılama konusundaki yeterlilikleri ve uygulamaya yönelik düşünceleri incelenerek ders içeriğinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırma grubunun oluşturulmasında “amaçlı örnekleme” yöntemlerinden “kolay ulaşılabilir örnekleme” kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırma grubunu Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda 2019 -2020 öğretim yılında araştırmacı tarafından okutulan “sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel kanıt, yerel ve sözlü tarih” seçmeli dersini alan, 11’i kadın ve 5’i erkek olmak üzere toplam 18 ikinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılar daha önce sözlü tarihle ilgili bir ders almamıştır. Sadece 1 katılımcı öğrenim hayatında sözlü tarihle ilgili olmayan ancak görüşme yapmayı gerektiren bir projede yer almış, diğer katılımcılar daha önce böyle bir çalışmada bulunmamışlardır. Öğretmen adayları çalışma başlamadan önce araştırma hakkında bilgilendirilmiştir. Ders kapsamında gerçekleştirecekleri sözlü tarih çalışmasının verilerinin bilimsel amaçlı bir araştırmada kullanılmasını kabul eden öğretmen adayları, çalışma sürecindeki deneyim ve

görüşlerini içeren günlük tutma ve odak grup görüşmelerine katılma konusunda da gönüllü olmuşlar ve yazılı onay vermişlerdir. Ayrıca araştırma için Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 28.11.2019 tarih ve 453 nolu protokol ile gerekli araştırma onayı alınmıştır. Araştırma etiği gereğince öğretmen adaylarının adları kullanılmayarak her biri Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde numaralarla ifade edilmiştir.

Uygulama Süreci

Araştırma kapsamında ilgili derste öğretmen adaylarının 1970’li Ege Üniversitesi’nde öğrencilik yaşamıyla ilgili bir proje yürütmeleri planlanmıştır. Araştırmanın uygulama aşaması sözlü tarih yaklaşımı ile ilgili teorik bölümü de içine alan 8 haftalık bir süreci kapsayacak şekilde planlanmıştır. Konu seçiminde öğretmen adaylarının ilgisini çekebilecek özellikleri taşıyan bir tarihsel döneme odaklanılmış ve öğretmen adaylarının kaynak kişilerden edindikleri bilgileri, farklı kaynaklar ve tarihsel dönemle ilişkilendirerek yorumlayabilmeleri amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının kendilerinin oluşturacakları üçer kişilik gruplar halinde çalışarak her grubun 1970’li yıllarda Ege Üniversitesi’nde okumuş en az 4 kişi ile sözlü tarih görüşmesi yapmaları istenmiştir. Bu proje kapsamında katılımcılardan beklenenler; konu hakkında hazırlık yapmaları, kaynak kişilere ulaşarak görüşmeleri, görüşmeleri kaydetmeleri, kayıtları deşifre etmeleri, kaynak kişilerden tarihsel materyaller (fotoğraf, eşya, vb.) toplamaları, sözlü tarih kayıtlarını etiketlemeleri ve çalışmalarını rapor halinde sunmalarıdır. Öğretmen adaylarına yol gösterici olması açısından Crocco (1998), Doğan (2005b), Richtie (2015), Oral History Association/OHA (2014) ve Tarih Vakfı (2016) yayınlarından yararlanılarak hazırlanmış bir sözlü tarih uygulama rehberi paylaşılmıştır. Gruplar sözlü tarih görüşmelerine başlamadan önce proje konusu hakkında ön araştırma yapmışlar ve kaynak kişiye yönelmek üzere sorularını hazırlamışlardır. Uygulamanın üçüncü haftasında katıldıkları derste araştırma sonuçlarını ve hazırladıkları soruları paylaşmışlardır. Grupların hazırladıkları sorular tartışılarak her grubun görüşmede kullanacağı ortak bir soru çerçevesi oluşturulmuştur. Grup proje raporlarında sözlü tarih çalışmasını tanımlamaları, çalışma sürecini açıklamaları, proje sürecindeki deneyimlerini aktarmaları, kaynak kişilerin anlatımlarından ve diğer kaynaklardan edindikleri bilgilerden yararlanarak 1970’li yıllardaki üniversite yaşamını tanımlamaları ve günümüzle karşılaştırmaları istenmiştir. Öğretmen adaylarının hazırlayacağı dokümanlara ilişkin bir rubrik (derecelendirme ölçeği) paylaşılmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarından proje sürecindeki deneyimlerini, düşüncelerini ve duygularını kendilerine verilen defterlere günlük tarzında kaydetmeleri istenmiştir. Proje sürecinde öğretmen adayları zaman zaman kaynak kişilere nasıl ulaşabilecekleri, kaynak kişilerin araştırma ile ilgili soruları, grup arkadaşlarıyla yaşadıkları sorunlar ve rapor yazma konusunda nelere dikkat edecekleri gibi konularda dersin öğretim elemanının rehberliğine gereksinim duymuşlardır. Projeler tamamlandığında öğrencilerle 9’ar kişilik iki grup halinde biri 1 saat 36 dakika, diğeri 1 saat 48 dakika süren odak grup görüşmeleri yapılmış ve görüşmeler kaydedilmiştir. Görüşme gruplarına projede oluşturulan gruplarda yer alan katılımcılar karışık olarak yerleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Bu çalışmada veri toplama amacıyla öğretmen adaylarının projede ortaya koydukları ürünler, çalışma sürecinde tuttıkları günlükler ve odak grup görüşmelerinde kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda “gerçekleştirdiğiniz sözlü

tarih çalışmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?”, “Gerçekleştirdiğiniz sözlü tarih çalışmasının zorlukları nelerdir”, Gerçekleştirdiğiniz sözlü tarih çalışmasının keyifli yanları nelerdir?” gibi sorular yer almıştır.

Araştırmanın birinci sorusu olan öğretmen adaylarının gerçekleştirdikleri sözlü tarih çalışmasının niteliği (hazırlık çalışmaları, görüşme kayıtları, transkriptler, proje raporları ve tarihsel materyaller) araştırmacının Fonsino (1980), Crocco (1998) ve Dere'nin (2018) çalışmalarından uyarladığı üçlü bir rubrik ile değerlendirilmiş (Ek-1) ve veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın ikinci sorusu olan katılımcıların sözlü tarih çalışmasına ilişkin deneyimleri ve çalışmaya ilişkin görüşlerini incelemek için günlükler; grup raporlarındaki “proje uygulama süreci” ile ilgili bölümler ve görüşme kayıtları incelenmiştir. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve yorumlanmasında içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde çözümlene yapılrken ulaşılan kodlar belirli temalar altında verilmiştir. Kodlar ve tekrarlanma sayısı tablolar halinde sunulmuş ve veri kaynaklarından doğrudan alıntılarla desteklenerek yorumlanmıştır. Bu çalışmada veri çeşitlemesi stratejisi kullanılarak araştırmanın geçerliğinin yükseltilmesi ve sonuçların anlamlılığının zenginleştirilmesi amaçlanmıştır. Veri çeşitlemesi farklı veri toplama yöntemlerine başvurulmuş ve gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının proje raporları, günlükleri ile görüşme kayıtları birbirlerini teyit etmek amacıyla kullanılmıştır.

Bulgular

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Gerçekleştirdikleri Sözlü Tarih Çalışmasının Niteliği Nasıldır?

Öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışmalarının niteliği hazırlık çalışmaları, görüşme ve transkripsiyon ile rapor hazırlama olmak üzere üç bölümde değerlendirilmiştir. Grupların tamamı çalışmalarını proje değerlendirme ölçütleri doğrultusunda başarılı bir şekilde tamamlamıştır. Sözlü tarih görüşmeleri öncesinde araştırma konusu ve içeriği ile ilgili dikkatli bir araştırma yaparak görüşmeye hazırlanmak gerekmektedir. Nitelikli bir ön araştırma, görüşme yapan kişinin anlatıcıyla uyumlu bir ilişki kurulabilmesini ve anlatıcıya ilham veren sorular hazırlanabilmesini sağlar (OHA, 2014). Diğer yandan ön araştırma, anlatıcının unuttuğu bilgileri anımsamasına yardımcı olmak açısından da önemlidir (Richtie, 2015). Kaynak kişinin görüşme öncesinde konu hakkında düşünmesini sağlamak için görüşmeci tarafından yeterince bilgilendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca konu ile ilişkili tarihsel materyaller sunma olanağı ile bu konuda başka kişilerle bağlantı kurmaya yardımcı olup olamayacağı üzerine de konuşulmalıdır (Crocco, 1998). Grupların sözlü tarih projesi hazırlık çalışmalarının değerlendirmesi Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1

Öğretmen Adaylarının Sözlü Tarih Projesi Hazırlık Çalışmalarının Niteliğine İlişkin Değerlendirme

Ölçütler	1. Grup (Ö3, Ö4, Ö7)	2. Grup (Ö2, Ö10, Ö18)	3. Grup (Ö1, Ö5, Ö6)	4. Grup (Ö14, Ö16, Ö17)	5. Grup (Ö8, Ö9, Ö15)	6. Grup (Ö11, Ö12, Ö13)
Araştırma yapma	Yeterli	Kısmen yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Soru hazırlama	Yeterli	Kısmen yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Görüşme hazırlıkları	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli

Bütün gruplar ön araştırma yapmış ve sorularını hazırlamıştır. Ancak 2. grubun üyeleri bir araya gelememeleri nedeniyle bu çalışmalar grubun bir üyesi tarafından gerçekleştirilebilmiş ve bu durum puanlamaya yansımıştır. Her grup, uygulamanın ikinci haftasından itibaren kaynak kişi bulmaya yönelmiş ve kaynak kişi bulma süreci altıncı haftaya kadar devam etmiştir. Bütün gruplar en az dört kaynak kişi bularak görüşmesini gerçekleştirebilmiştir. Öğretmen adaylarının proje raporlarındaki açıklamalarından anlaşıldığı üzere kaynak kişilere ulaşma konusunda sosyal medya araması; mezunlar derneği, çeşitli meslek odaları ve kitle örgütlerinin aracılığı; eczacıların ve fakültelerin dolaşılması; aracı olabilecek tanıdık kişilerle görüşme gibi yollar izlenmiştir. Şekil 1’de grupların araştırma, soru hazırlama ve kaynak kişi bulma sürecine ilişkin örnek açıklamalara yer verilmiştir.

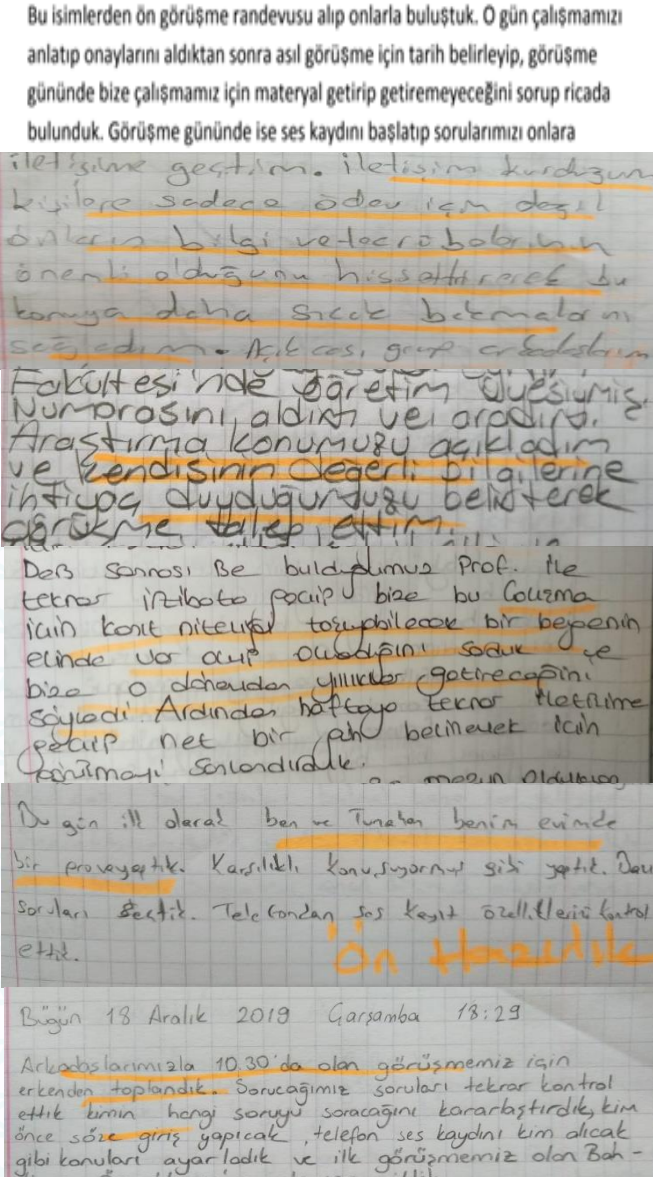
Şekil 1. Proje Raporu (4. Grup, s.1); Proje Raporu (3 Grup, s.3)

Proje Uygulama Süreci

Öncelikle sözlü tarih kapsamında araştırmalar yaparak çalışmamıza başladık. 70’li yıllarda Türkiye’nin genel portresinden başlayarak İzmir’i, daha sonrasında ise okuduğumuz üniversite olan Ege Üniversitesi’ni araştırıp çeşitli bilgiler edindik. Röportaj yapacağımız kişilerden almak istediğimiz bilgiler doğrultusunda soracağımız soruları hazırladık. Elimizdeki verileri toparlayıp temize çektikten

Projede görevli öğrenciler yakın çevrelerindeki Ege Üniversitesi mezunlarıyla iletişime geçip 1970-1980 dönemi arası mezunlara ulaşabilecekleri tanıdık kişileri değerlendirdiler. (Örneğin; mezun oldukları lisedeki öğretmenlerle görüşmeler, komşular, farklı bölümde okuyan arkadaşlar vb.) Görüşme yaptıkları kişiler de başka kişilere ulaşmalarına vesile olmuştur. Proje de görevli öğrenciler, İzmir Tabipler Odası, Ege Üniversitesi Mezunlar Derneği ve çeşitli semtlerdeki eczacılarla görüşmeler gerçekleştirdiler. Proje için görüşmeyi kabul eden kişilerle röportaj gerçekleştirildi. Görüşme esnasında ses kaydı ,video kaydı alındı ve notlar tutuldu. O döneme ait kanıt niteliğinde belgeler fotoğraflandı. Ses kayıtları transkript şeklinde yazıya geçirildi.

Şekil 2. Öğretmen Adaylarının Hazırlık Çalışmaları Hakkında Bilgi Veren Örnekler

(6. grup, Proje Raporu, s.2);

“İletişim kurduğum kişilere sadece ödev için değil onların bilgi ve tecrübelerinin önemli olduğunu hissettirerek bu konuya daha sıcak bakmalarını sağladım.” (Ö10, Günlük, s.3);

“Numarasını aldım ve aradım. Araştırma konumuzu açıkladım ve kendisinin değerli bilgilerine ihtiyaç duyduğumuzu belirterek görüşme talep ettim.” (Ö14, Günlük, s.6);

“... ile tekrar irtibata geçip bize bu çalışma için kanıt niteliği taşıyabilecek bir belgenin elinde var olup olmadığını sorduk ve bize o dönemden yıllıklar getireceğini söyledi.” (Ö8, Günlük, s.2);

“Bugün ilk olarak ben ve ... benim evimde bir prova yaptık. Bazı soruları seçtik. Telefonun ses kayıt özelliklerini kontrol ettik.” (Ö3, Günlük, s.1);

“Arkadaşlarımızla 10.30 da olan görüşmemiz için erkenden toplandık. Soracağımız soruları tekrardan kontrol ettik. Kimin hangi soruyu soracağını kararlaştırdık. Kim önce söze giriş yapacak? Telefon ses kaydını kim alacak? gibi konuları ayarladık...” (Ö13, Günlük, s.4).

Şekil 2 'de 6 grubunun raporundan sunulan bir kesit ile günlüklerden alınan açıklamalar öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışmasının hazırlık aşamasında kaynak kişiyle kurulan iletişimde “görüşme hakkında bilgi verme”, “kanıt talep etme” ve “proje için değerli olduğunu hissettirme”; “teknik hazırlıkları gözden geçirme”; “görüşme provası yapma”; “görev dağılımı yapma” gibi konularda sözlü tarih rehberini özenle uygulamaya çalıştıklarını göstermektedir.

Tarihsel kanıt niteliği taşıyan sözlü tarih görüşme kayıtlarının arşivlenmesi ve saklanması önemlidir. Bu kayıtlar görüntü ve ses kaydı şeklinde olabilmektedir. Ancak görüntü kaydı daha gelişmiş bir donanım gerektirdiği için bu projede ses kaydı tercih edilmiş ve kayıt için hemen her grupta mevcut olan cep telefonları kullanılmıştır. Öğretmen adayları görüşme kayıtlarının kurumla ilgili bilimsel çalışmalarda değerlendirilmek üzere arşivleneceği konusunda bilgilendirilmiştir. Sözlü Tarih Derneği ilkelerine göre organize bir arşiv endeksi oluşturmak için görüşmenin etiketlenmesi gerekmektedir. Görüşme kaydının etiketlenmesine

yönelik açıklamada görüşmenin adı, tarihi, saati, yeri ve konusu hakkında bilgi verilmelidir (OHA, 2014). Richtie'ye (2015) göre görüşme yapılan kişiyle ilişkiyi tehlikeye sokmamak için bu açıklamalar görüşmeden önce de yapılabilir. Sözlü Tarih Derneği ölçütlerine göre, görüşme ortamının sessiz olması, ortamda dikkat dağıtıcı öğelerin bulunmaması net bir kayıt alınması açısından önemlidir. Diğer yandan nitelikli bir görüşmede açık uçlu soruların sorulması ve daha çok ayrıntı almaya çalışılması; etkili bir dinlemenin yapılması; anlatıcının rahat edeceği konuşma ortamının oluşturulması; görüşmecinin anlatıcılığı istediği şekilde yönlendirmemesi, yargılayıcı olmaması gerekmektedir. Görüşme sırasında not alınması, pek çok açıdan yararlıdır. Anlatıcının verdiği bilgilerin yayınlanması durumuna karşı telif hakkı bulunmaktadır. Bu nedenle görüşmecinin bu konuda kaynak kişiyi bilgilendirerek gerekli yasal izni alması gerekmektedir (OHA, 2014; Tarih Vakfı, 2016). Kaynak kişilerin anlattığı bilgilerle ilişkili kanıtlar sunması istenebilir. Bu hem anlatılan bilgilerin güvenilirliğini artırır. Hem de anlatıcının konuyla ilgili daha çok şey hatırlamasını sağlar (Doğan, 2015a).

Tablo 2

Öğretmen Adaylarının Sözlü Tarih Görüşmeleri ve Transkriptlerinin Niteliklerine İlişkin Değerlendirme

Ölçütler	1. Grup	2. Grup	3. Grup	4. Grup	5. Grup	6. Grup
Ses/görüntü kaydının niteliği	Kısmen Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Uygun bir görüşme yerinin belirlenmesi	Geliştirilmeli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Görüşme hakkında ön bilgiler (etiketleme)	Yeterli	Yeterli	Kısmen yeterli	Kısmen yeterli	Yeterli	Yeterli
Kaynak kişinin onayını alma	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Grup üyelerinin görüşmelere katılımı	Yeterli	Kısmen yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Görüşme sırasında not alma	Geliştirilmeli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Kısmen yeterli	Kısmen yeterli
Görüşmenin kapsamı ve odağının, çalışmanın amacına uygun olması	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Kısmen yeterli	Yeterli	Yeterli
Görüşmede yönlendirici/yargı bildiren sorular ve yorumlardan kaçınma	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Daha fazla ayrıntı almaya yönelik ek sorular sorabilme	Kısmen yeterli	Kısmen yeterli	Kısmen Yeterli	Geliştirilmeli	Kısmen yeterli	Yeterli
İlgisiz yanıtlar ve odaktan uzaklaşmalarla baş edebilme	Yeterli	Yeterli	Kısmen yeterli	Yeterli	Yeterli	Kısmen yeterli
Etkili bir dinleme yapabilme	Yeterli	Kısmen yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Kısmen yeterli
Görüşme fotoğrafının çekilmesi	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Tarihsel materyal sağlama	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Kısmen yeterli	Yeterli	Yeterli

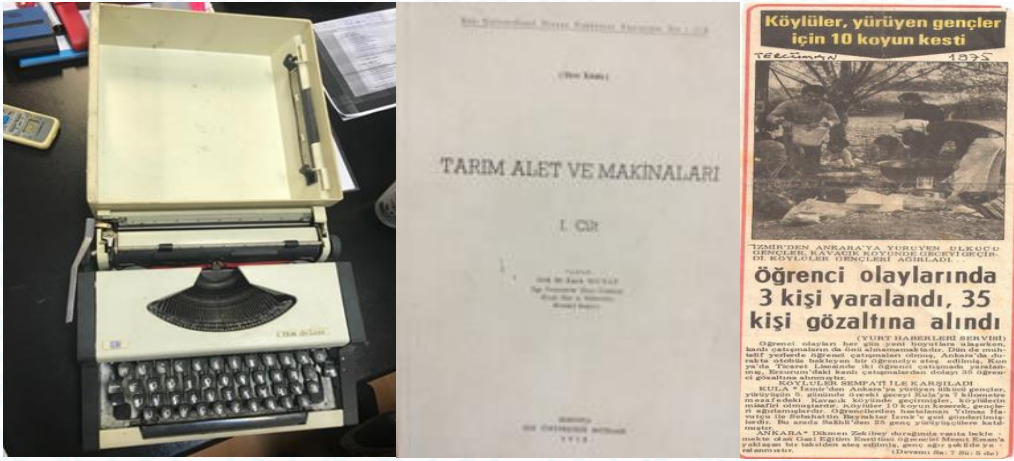
Kayıtların tamamının aslına uygun olarak deşifre edilmesi	Kismen yeterli	Yeterli	Kismen Yeterli	Yeterli	Kismen yeterli	Kismen yeterli
Transkripsiyonda jest, mimik ve dış sesler	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Kismen yeterli	Yeterli

Tablo 2, projedeki grupların görüşme kayıtları ve transkriptlerine ilişkin değerlendirmeyi göstermektedir. Ses kaydının niteliği ve uygun bir görüşme yerinin seçilmesi konusunda sadece 1. grup gerçekleştirdiği görüşmenin ikisinde sesli ortamları (dış kliniği ve kafeterya) tercih etmiş bu durum kaydın niteliğini de olumsuz etkilemiştir. Görüşme kaydının başlangıcında gerekli açıklamaların yapılması konusunda 3. ve 4. grupta eksikler bulunmaktadır. Kaynak kişiye onam formu imzalatılması, görüşme fotoğrafının çekilmesi ve yargı bildiren sorular ve yorumlardan kaçınma konusunda gruplar gerekli özeni göstermiştir. Projede kaynak kişiler için kurum etik kurulu tarafından da onaylanmış standart bir onam formu kullanılmıştır. Grup üyelerinin görüşmeye katılımı konusunda 2. grup dışındaki bütün grupların üyeleri proje gereğine uygun olarak en az bir görüşmeye katılmış ve görüşmeyi yönetmiştir. Görüşme sırasında not alma konusunda iki grubun eksikleri bulunmaktadır. Görüşmelerde grupların çoğunun kısmen başarı gösterdikleri konu daha fazla ayrıntı almaya yönelik sorular sormaktır. Genellikle elindeki soruları sormakla yetinip daha fazla bilgi alma çabasını göstermemişler ve bu durumda görüşmelerin derinliği, çoğunlukla anlatıcıların yönlendirmesine bağlı kalmıştır. Özellikle 4. grup bu konuda yeterli olamamış, buna bağlı olarak görüşmenin kapsamı ve odağı da etkilenmiştir. Görüşmede araştırma konusundan uzaklaşılması konusunda 3. ve 6. grubun bir görüşmelerini iyi yönetemedikleri görülmektedir. Görüşülen kişilerin öğretim elemanları olması nedeniyle uzun uzun nasihatlerde bulunmak ve günümüz eleştirisi yapmak istemeleri de bu görüşmelerin uzamasında etkili olmuştur. Etkili dinleme konusunda 2. grubun bazı görüşmelerinde anlatıcının bilgilendirme yaptığı konuları tekrar sorma ve sözünü kesme gibi sorunlar yaşandığı görülmüştür. 6. grubun aynı şekilde verilen bilgileri tekrar sormaları etkili bir dinleme konusunda eksikleri olduğunu göstermektedir. Yine 4. grubun eksikliği kaynak kişilere görüşme öncesinde bu taleplerini iletmemiş olmalarıyla ilişkilidir. Kaynak kişiler öğretmen adaylarına tarihsel kanıt olarak öğrencilik fotoğraflarını, diplomalarını, öğrencilikte kullandıkları eşyaları, öğrenci kimlik kartlarını, yıllıkları, ders kitaplarını ve gazete haberleri göstererek fotoğraflamalarına izin vermişlerdir. Şekil 3'te 1970'li yıllara ait öğrenci fotoğrafları, Şekil 4'te ise 1970'li yıllarda kullanılmış bir daktilo, bir ders kitabı ve döneme ait bir gazete haberinin fotoğrafları yer almaktadır.

Şekil 3. Öğretmen Adaylarının Kaynak Kişilerden Sağladığı Fotoğraflar

Şekil 4. Öğretmen Adaylarının Kaynak Kişilerden Sağladığı Tarihsel Materyal Örnekleri

“Ses veya hareketli görüntü kaydında geçen konuşmaların yerel ağız ve konuşma dili özellikleriyle birlikte bire bir metne aktarılması işlemine deşifre ya da transkripsiyon” denir (Tarih Vakfı, 2016). Kayıtların deşifresi zor ve zaman alan bir iştir. Ancak kayıtların bozulma riski, araştırmacıların kayıtlar yerine yazılı metinleri daha çok tercih etmesi ve daha kolay kopyalanabilme özellikleri transkripsiyonu önemli hale getirmektedir. Transkript oluşturma öğrencileri hem sözlü hem de yazılı ifadeyi yeniden incelemeye zorlar ve yazma becerilerinin gelişmesini sağlar. Transkriptte anlatıcının jest ve mimiklerinin, dış seslerin parantez içinde aktarılması metni okuyan araştırmacının konuşmayı daha iyi anlaması ve yanlış anlamlar çıkarmaması açısından gereklidir (Richtie, 2015). Küçük yaş gruplarıyla yapılan çalışmalarda transkripsiyon konusu gözden geçirilmesi gereken bir konudur.

Grupların tamamı gerçekleştirdikleri görüşmeleri deşifre etmiştir. Tablo 2’de görüldüğü gibi gruplardan dördü, bazı görüşme kayıtlarını aslına uygun deşifre etmemeleri, görüşmelerin bazı bölümlerini atlamaları ve özetleme yapmaları gibi nedenlerle kısmen yeterli olmuştur. Görüşülen kişinin jest ve mimiklerinin, ortamdaki dış sesler ve hareketliliğin transkripsiyona yansıtılması konusuna genellikle bütün gruplar özen göstermiştir. Bu konudaki hassasiyet bir öğretmen adayının günlüğünde de “Arada gülüşmeler, kapı çalması gibi olan olayları da hocamızın istediği gibi yazıya döktüm.” (Ö13) ifadesiyle dile getirilmiştir. Sadece 5. grup bazı görüşmelerinde bunu uygulamamıştır. Kaynak kişilerin ses kaydı ve transkriptinin bir

kopyasını alma hakkına sahip oldukları kendilerine görüşmeciler tarafından bildirilmiş ve onam formunda da bu açıklamaya yer verilmiştir. Bazı kaynak kişiler görüşmelerin kopyalarını edinmek istemiştir.

Öğretmen adaylarının bilimsel araştırma basamaklarını tanımlayabilmeleri, kaynak kişilerden sağladıkları bilgileri tarihsel bağlama oturtarak analiz edebilmeleri, çıkarım yapabilmeleri ve günümüzle karşılaştırma yapabilmeleri açısından her grubun çalışmalarını rapor halinde sunmaları istenmiştir. Raporda kapak sayfası, içindekiler, giriş, ana bölüm ve kaynakça bölümünün olması; metnin TDK dil bilgisi kurallarına uygun olması, yararlanılan kaynakların metin içinde kurallara uygun olarak referans gösterilmesi istenmiştir. Grup proje raporunun giriş bölümünde sözlü tarih yaklaşımının tanımlanması ve çalışmanın amacı, yöntemi ve süreci hakkında bilgilendirme; ana bölümde kaynak kişilerin anlatımları ve diğer kaynaklardan edinilen bilgilerin sentezlenmesiyle alt başlıklar halinde araştırma konusunun açıklanması istenmiştir. Sonuç bölümünde ise çıkarım yapmaları, geçmiş ile günümüzü karşılaştırmaları, proje deneyimleri ve kazanımları hakkında bilgi vermeleri beklenmiştir. Öğretmen adaylarının grup raporlarının değerlendirilmesi Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3

Öğretmen Adaylarının Hazırladıkları Grup Raporlarının Niteliğine İlişkin Değerlendirme

Ölçütler	1. Grup	2. Grup	3. Grup	4. Grup	5. Grup	6. Grup
Raporunun kapağı	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Raporunun sayfa düzeni	Yeterli	Yeterli	Kısmen yeterli	Geliştirilmeli	Kısmen yeterli	Kısmen yeterli
Metnin yazım ve noktalama kurallarına uygunluğu	Yeterli	Kısmen yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Kısmen yeterli
Raporda içindekiler bölümüne yer verilmesi	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Giriş: Sözlü tarih yönteminin açıklanması	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Giriş: Projenin amacı	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Giriş: Çalışma planı ve proje uygulama süreci	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Araştırma konusu ile ilgili alt başlıklar (bölümler) oluşturulması	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Geliştirilmeli	Yeterli
Araştırma konusu hakkında yeterince bilgi verilmesi	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Bilgilerin sentezlenmesi	Kısmen yeterli	Yeterli	Kısmen yeterli	Yeterli	Kısmen yeterli	Geliştirilmeli

Metin içinde referans gösterme	Kismen yeterli	Kismen yeterli	Kismen yeterli	Kismen yeterli	Yeterli	Yeterli
Görsel materyal kullanımı	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Geliştirilmeli	Yeterli	Yeterli
Sonuç: Araştırma konusu ile ilgili çıkarımlar	Yeterli	Yeterli	Kismen yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Sonuç: Geçmişle günümüzün karşılaştırması	Yeterli	Yeterli	Kismen yeterli	Geliştirilmeli	Yeterli	Yeterli
Sonuç: Deneyimler, uygulama sürecine ilişkin düşünceler ve kazanımlar	Yeterli	Yeterli	Kismen yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Kaynakça	Kismen yeterli	Yeterli	Kismen yeterli	Kismen yeterli	Yeterli	Kismen yeterli

Gruplarının raporları kapak, içindekiler sayfası, giriş bölümü ve araştırma konusu hakkında yeterince bilgi verilmesi ölçütlerinde yeterli düzeydedir. Sayfa düzeni konusunda 3, 4. ve 5. grupların raporları metni iki yana yaslama, paragraf girintileri oluşturma, metinde standart bir punto kullanma konularında eksiktir. Raporların dil bilgisi kurallarına uygunluğu konusunda 2. ve 6. grubun raporlarında az sayıda anlatım bozukluğu ile yazım ve noktalama hataları görülmüştür. Metnin ana bölümünde araştırma konusu ile ilgili alt başlıklar oluşturmada bir grup konuyu tek başlıkta verirken diğer bütün gruplar araştırma sorularından yola çıkarak alt başlıklarını oluşturmuştur (Şekil 5).

Şekil 5. Proje Raporlarında İçindekiler Bölümü Örnekleri (2. Grup; 3. Grup)

İÇİNDEKİLER	
GİRİŞ
1. 1970'LERDE ÜNİVERSİTEYE GİREBİLME KOŞULLARI
2. 1970'Lİ YILLARDA EGE ÜNİVERSİTESİ KAMPÜSÜ
3. 1970'LERDE ÖĞRENCİLERİN TEMEL İHTİYAÇLARI
4. 1970'LERDE EGELİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİ
5. 1970'LERDE ÖĞRENCİLERİN SOSYAL ETKİNLİKLERİ?
6. 1970'LERDE MODA ETKİNLİKLERİ
7. 1970'Lİ YILLARDA KADIN- ERKEK İLİŞKİLERİ
8. 1970'LERDE DÖNEMİN SİYASİ OLAYLARI
9. 1970'Lİ YILLARDA KADINLARIN ÜNİVERSİTE ÖĞRENİM HAYATINDAKİ YERİ
10. 1970'Lİ YILLARDA EGE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ANILARI
11. 1970'Lİ YILLARDA İLETİŞİM ARAÇLARI
12. 1970'LERDE EGE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN İŞ HAYATINA ATILMASI VE ÖĞRETMENLERLE İLİŞKİLERİ
SONUÇ
KAYNAKÇA

İçindekiler	
İçindekiler Tablosu	
Sıkkı Tarihi Nedir?	1
Proje Amacı	2
Proje Uygulama Süresi	3
Çalışmanın Bölümleri	3
Yüz Dağılımı	3
Kullanılan ve Bilgi Dağılımı	3
Üniversite'ye Giriş Sınavı	3
Öğrencilerin Okuma-Okunma Yöntemleri	4
1970'lerde Kampüsün Durumu	4
Temel İhtiyaçların Karşılama	4
Yeni'li Öğrencilerin Yaşamı	4
Bu Zamanın Değişimlerini	5
Dönemin Moda İhtiyaçları	5
1970'lerde Kadın Erkek İlişkileri	5
Dönemin Siyasal Olayların Yaşamı	6
Dönemin Anlatımları İhtiyaçları	7
1970 Yılında Kadınların Üniversite Hayatındaki Yeri	7
Gelecek Kaygıları	7
1970 Yılında Ege Üniversitesinde Bulunanların Yaşamı	8
SONUÇ	8
Kaynakça	10

Birincil ve ikincil kaynakları kullanarak sentez yapma konusunda 1., 3. ve 5. grubun raporunda sadece dört kaynak kişinin verdiği bilgilerden hareketle bir sentezleme yapılmış ikincil kaynaklar kullanılmamıştır. 6. grup ise kaynak kişilerin konularla ilgili ifadelerini alt bölümlere doğrudan yerleştirmiştir. Referans gösterme konusunda hemen bütün raporlarda eksikler bulunmaktadır. 4. grup raporunda hiç görsel kullanmamıştır. 4. grubun kaynakçası

ölçütlerle uygunluk göstermezken 1., 3, ve 4, grubun kaynakçaları ikincil kaynaklar açısından yetersiz kalmıştır.

Şekil 6. Proje Raporlarının Sonuç Bölümünden Kesitler (5. Grup, s.11; 1. Grup, s.11)

Bu dönemlerde yaşanan sağ-sol çatışmaları ikili ilişkileri, giyim kuşamı ve sosyal hayatı etkilemekte birlikte eğitimi de etkilemiştir. Bu etkileme ile ilgili kimi öğrenciler derse girmeyip boykotlara, mitinglere katılmıştır (Bilgen, 2019). Bazen de bu siyasi olaylar sebebiyle dersler ve sınavlar iptal edilmiştir (Kantarci,2019). Bu artış günümüze yaklaştıkça azaldı. Günümüzde yaşanan siyasi olaylar eğitim yaşantısını doğrudan etkilememektedir.

Şu an Ege Üniversitesinde okuyan gençler olarak iş bulma konusunda yaşadığımız kaygıyı 70-80 dönemi arasında okuyan öğrenciler yaşamamıştır. Çünkü devletin onlara verdiği burs karşılığında mecburi hizmet görevini yapmakla yükümlüdürler bu sebeple mezun olur olmaz işe başlamışlardır.

1970'li yıllarda Ege Üniversitesindeki yaşantıyı genel olarak değerlendirdiğimizde; öğrenciler zor şartlar altında okumalarına rağmen güzel bir öğrencilik hayatı geçirmişlerdir. Bunun yanı sıra birbirlerine saygılarını yitirmeden, yardımlaşma ve dayanışma ruhu içinde, kaliteli eğitim almışlardır. 1970'li yıllardaki Ege Üniversitesi yaşantısını ve günümüze karşılaştıracak olursak; Ulaşım, teknoloji, barınma, yeme-içme, moda ve kampüs yerleşimi anlamında iyi gelişmeler olmuştur. Kötü olan gelişmeler ise arkadaşlık ilişkilerinin eskisi kadar iyi olmasını verebiliriz. Hiç değişmeyen gelişmeler ise verilen kredi bursunun verilmiş şeklidir.

Uygulama Sürecine İlişkin Düşünceler: Bu projenin bize kazandırdığı en önemli şey; bir sözlü tarih çalışmasının nasıl yapılması gerektiğini, uygulanması gereken prosedürleri, uygulama aşamalarının nasıl yapılacağına dair bilgi sahibi olmamızı sağladı. Yine bu proje sayesinde dönemin yaşantısı ve üniversitemiz hakkında güzel bilgiler edindik. Çok zorlandığımız, çok emek verdiğimiz bir proje oldu ama bu süreçten fazlasıyla keyif aldık.

70lerden günümüze:

Günümüz ile 70'leri karşılaştırsak; günümüzde ulaşım daha rahat, teknolojik gelişmelerle bilgiye ulaşmak daha rahat, sosyal medya ile telefon ile internet ile iletişim çok rahat, siyasi olarak bölünme olmadığı için insan ilişkileri daha rahat, yolculuklar daha rahat, barınma daha rahat, yemek içmek daha rahat, kıscacı üniversite hayatı daha rahat. 70'lerdeki insanlar arasındaki samimiyet yok, güven yok, bilginin değerini bilen yok, kitap okuyan insan sayısı az, yaşamdaki rahatlığın değerini bilen yok, idealist insanlar daha az, 70'lerde insana duyulan saygı günümüzde yok.

Projenin bize kattıkları:

Proje başladığımızda 70'li yıllarda Ege Üniversitesi'nde öğrenim görmüş bir insanlara ulaşmak sizi oldukça zorladı. Fakülteleri gezdik, eczaneleri gezdik, çevremizdeki insanlardan yardım istedik, internette araştırmalar yaptık. Zor da olsa 4 kişiye ulaştık ve röportajlarımızı yaptık. Üçümüzün de daha önce röportaj deneyimi olmamıştı, o yüzden ne soracağımızı, nasıl soracağımızı, nasıl yürüteceğimizi pek bilmiyorduk. Artık biliyoruz. Kaynak kişi ararken çeşit çeşit insanla karşılaştık ve insanların davranışlarını, tepkilerini gözlemledik. 70'li yıllarda günümüze kıyaslayarak ders çıkardık. Elimizdeki kayıtları inceledik. İletişim becerileriniz gelişti. İkn kabiliyetimiz gelişti. Ses kayıtlarını yazıya dökerken zorlandık. Her şeye rağmen görüştüğümüz insanların tecrübelerini bize aktardılar. Onların karakterini ve kişiliğini inceleyerek kendimizle kıyasladık. Onların bazı yönlerini örnek aldık. Proje daha erken başlamış olsaydı yaptığımız her şeyi daha iyi değerlendire bilirdik. Daha güzel sonuçlara ulaşma şansımız olurdu. Bu tarz çalışmalar sürekli yapılmalı ve öğrenciler birçok farklı alanda deneyim kazanarak kendini geliştirmeli.

TEŞEKKÜR:

Öğretmen adaylarının görüşleri (N=18)

Öğretmen adaylarının projelerinin sonuç bölümünde geçmişle günümüzün karşılaştırılması 4. grubun raporunda bulunmamaktadır. 3. grubun raporunda sonuç bölümü genel olarak birkaç cümlelik açıklamalar şeklindedir. Şekil 6'da iki grubun sonuç bölümlerinden kesitler sunulmuştur.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sözlü Tarih Çalışması Deneyimleri ve Çalışmaya İlişkin Görüşleri Nelerdir?

Bu bölümde proje raporları, öğretmen adaylarının günlükleri ve odak grup görüşmesi verileri değerlendirilerek öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışması ile ilgili deneyimleri ve görüşleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışması ve çalışmanın aşamalarına ilişkin düşünceleri ve bu konudaki duygularına yer verilmiştir.

Tablo 4

Öğretmen Adaylarının Sözlü Tarih Çalışması ve Çalışmanın Aşamalarına İlişkin Görüşleri

Öğretmen adaylarının görüşleri (N=18)	(f)
Hazırlık Çalışmaları	30
Kaynak kişi bulma sürecinde zorluklarla karşılaşma	9
Kaynak kişi bulma sürecinde kaba davranışlarla karşılaşma	8
Başlangıçta kaynak kişi bulamama endişesi yaşama sonra sürecin kolaylaşması	6
Kaynak kişi bulma sürecinin kolay olması	4
Kaynak kişinin yazılı onayını almada zorluk yaşama	3
Görüşme Yapmak	23
Çok keyifli ve güzel	10
Görüşmeler öncesinde gergin olma/kaygı yaşama	5
Heyecan verici	4
Etkileyici	4
Transkript Yazmak	21
Çok zor ve zaman alıcı	14
Görüşme sırasındaki hataları görmeyi sağlıyor	4
Sinir bozucu	3

Rapor Hazırlamak	13
Raporu yazarken eğlenme, keyif alma	6
Çıkarım yapmaktan hoşlanma	2
Enerjinin tükenmesi, yorgunluk hissetme	2
Rapor yazarken zorluk yaşamama	2
Başarma hissi/mutluluk duyma	1
Sözlü Tarih Çalışması	59
Güzel/keyifli/eğlenceli	12
Çalışma sürecinde zaman zaman moral bozukluğu, gerginlik, umutsuzluk ve isteksizlik yaşama	11
Daha çok zamana ihtiyaç duyma	10
Zor ve yoğun çaba gerektiren bir çalışma	8
Böyle çalışmalar daha çok yapılmalı	4
Çok öğretici	4
Heyecan verici	3
Üniversiteli olduğumu hissetmemi sağladı	3
Görüşme yapmak için 4 kişi fazla	2
Grup çalışması yerine bireysel çalışma olmalıydı	2
Toplam	146

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının kaynak kişi bulma aşamasında oldukça zorlandıkları anlaşılmaktadır. 9 öğretmen adayı kaynak kişi bulma sürecinin çok zor geçtiğini ifade etmiştir. Projede yer alan grupların raporları ve grup üyelerinin günlükleri incelendiğinde kaynak kişi bulma sürecinde en çok 1., 3. ve 5. grup üyelerinin zorlandığı anlaşılmaktadır. Günlüklerde yer alan “Proje başladı bir iki hafta oldu. Herkes görüşmek için birilerini buldu ama biz hala bulamadık.” (Ö3), “...Eczaneleri dolaştık. Biliyorum yaptığımız şey samanlıkta iğne aramak gibi bir şeydi ama süremiz git gide daralıyordu.” (Ö4, “Bu durum hem fiziksel hem duygusal açıdan çok yordu. Elimizde tek görüşme vardı ve zaman daralıyordu.” (Ö15) gibi açıklamalar çok emek harcadıkları ve en çok da çalışmanın ilk aşaması olduğu için projeyi zamanında tamamlayamama kaygısı duyduklarını ortaya koymaktadır. Genellikle hiç tanımadıkları kişilerle iletişime geçmek durumunda kalmaları ve kendilerini ifade etme çabasına girmeleri zaman zaman talihsiz durumlarla karşılaşmalarına neden olmuştur. 8 öğretmen adayı görüşmelerde ve günlüklerde bazı kişilerin kaba davranışlarından yakınmıştır. Bu olumsuzlukları görüşmelerde şu ifadelerle anlatmışlardır: “Bazı kişilerin sorumsuz davranmaları, bizi çok aksattı. ...odasından kovulduğumuz oldu bazı kişilerin.”(Ö6). “İki gün boyunca orada sabahladık ... Toplantısı varmış. Sonra bekledik. “Benim işim var” dedi. Yani hem bize randevu verdi. Hem işinin çıktığını söylemedi ve gelmedi.” (Ö1). 6 öğretmen adayı kaynak kişi bulma konusunda başlangıçta kaygı duyduklarını fakat sonradan sürecin kolaylaştığını ifade ederken 4 öğretmen adayı bu sürecin zor olmadığını belirtmiştir. Grup raporları 4. ve 6. grup üyelerinin diğerlerine göre daha az zorluk yaşadığını göstermektedir. Bu durumu 6. grubun üyesi olan Ö12 şöyle ifade etmiştir: “Kişi bulmada biz çok sorun yaşamadık. Çok küçük bir araştırma sonunda ulaştık aslında.” 2. grubun da görüşme yapacakları kişilere tanıdıklar aracılığıyla ulaştığı ve çok fazla olumsuzlukla karşılaşmadığı anlaşılmaktadır. 3 öğretmen adayı kaynak kişilerin yazılı onaylarını alma konusunda zorluk yaşadığını dile getirmiştir. Öğretmen adaylarının çalışmada en çok zorlandıkları aşamalardan biri de transkripsiyon aşaması olmuştur. 14 öğretmen adayı transkripsiyonun çok zor ve zaman alan bir süreç olduğunu belirtirken, 3’ü bu süreci sinir bozucu olarak tanımlamıştır. Daha önce böyle

bir çalışma yapmamış olan Ö13 yaşadıklarını günlüğünde şöyle açıklamıştır: “Bu kadar zor bir şey hayatımda hiç görmemiştim. Çok sabır isteyen bir iş, saniye saniye durdur yaz, tekrar dinle yaz. İnanılmaz zor bir süreçti, benim için”. Ö18 ise görüşme sırasında bu konuya ilişkin düşüncesini şöyle açıklamıştır: “Transkriptler hocam iki üç saatte bitiririm diye işten izin aldım. 8-9 saatimi aldı. Tek tek dinlemek yazmak çok zor, durdurman gerekiyor, başa dönmek gerekiyor.” Bu konu hakkında Ö3’ün “Bu yazma konusunda ben de baya üşendim. Kaçamak yollar ararken Google Drive’i keşfettim. Gruba da attım arkadaşlar için.” açıklamasını yapması bazı öğretmen adayların görüşme kayıtlarının yazıya geçirilmesi aşamasında çeşitli yazılımları keşfederek kullandıklarını göstermektedir. 4 öğretmen adayı ise transkripsiyonun zor bir iş olduğunu ifade etmekle birlikte görüşme sırasındaki hatalarını bu aşamada fark ettiğini belirtmiştir. Buna ilişkin bazı örnekler şöyledir: “Transkript yaparken şunu fark ettim. Röportaj yaparken mesela biz kişiye soruyu sormuşuz. Aslında karşıdaki o soruyu üç soru önce cevaplamış, biz üstüne aynı soruyu bir daha sormuşuz. Böyle sorunlar oldu bizde.” (Ö2). “Röportaj yaparken anlatanın sözünü çok kesmişim. Bunu transkript yazarken fark ettim.” (Ö16).

Bulgulara göre öğretmen adaylarının projede en çok keyif aldıkları ve birkaç istisna dışında olumsuzluk yaşamadıkları kısım kaynak kişiyle görüşme aşamasıdır. 10 öğretmen adayı görüşme sürecini keyifli ve güzel olarak tanımlarken 4’ü etkileyici, 4’ü de heyecan verici bir süreç olarak tanımlamıştır. Bazıları bu duygularını günlüklerinde şu ifadelerle açıklamıştır: “Dinlerken hiç sıkılmadım. Aksine bir insandan o yıllara dair birebir yaşadığı şeyleri dinlemek çok etkileyici” (Ö6), “... Bey ile röportajımız çok keyifliydi. Hiç bitmesin istedim.” (Ö14). 5 öğretmen adayı günlüklerinde özellikle de ilk görüşme öncesinde heyecanlandığını, tedirgin olduğunu ifade etmiştir. Bu konuda yapılan açıklamalardan bazıları şöyledir: “İlk görüşmemizi gerçekleştireceğiz. Gerçekten çok heyecanlıyım” (Ö14), “Bu röportaj ilk röportajımız olduğu için üçümüz de çok heyecanlandık. Fakat birimizin takıldığı yerde birimiz yardım ederek röportajımızı gerçekleştirdik.” (Ö16). Projenin en son aşaması olan rapor hazırlama kısmının yoğun bir çalışma süreci geçiren öğretmen adayları için artık enerjinin tükendiği bir an olması beklenmektedir. Günlüklerde de bu şekilde ifadelerle rastlanmıştır. “Proje bitti. Rapor bitti. Ama ben de bittim.” (Ö3). Ancak görüşmeler sırasında sadece 2 öğretmen adayı çeşitli nedenlerle bu aşamadan keyif alamadığını belirtmiştir. 2 öğretmen adayı rapor yazmanın zor olmadığını ifade ederken 6 öğretmen adayı eğlenceli, keyifli bir süreç olarak tanımlamış, 2’si çıkarım yapmaktan çok hoşlandığını 1’i başarı ve mutluluk hissi yaşadığını belirtmiştir. Keyifli bir süreç olduğunu ve çok eğlendiklerini belirten öğretmen adayları hem günlüklerinde hem de görüşmelerde iki grubun aynı evde toplandığını hem tartıştıklarını hem de yazdıklarını açıklamışlardır. Buna ilişkin bazı açıklamalar şöyledir: “Proje hakkındaki düşüncelerimizi tartıştık, bize ne kazandırdı? Nasıl bir süreç geçirdik diye.” (Ö7). “Rapor yazarken çok eğlendik biz. Yaklaşık 10 saatimizi aldı ama değdi.” (Ö5). “Rapor konusunda şey oldu. En sonunda elimizde hepsinin karışımı bir şey görmek, bir şey yapmışız hissi verdi bize, başarmıştık.” (Ö6). Rapor yazma sürecinde bir araya gelen gruplardan birinde yer almayan Ö9 ise “Onun dışında rapor konusunda ben de katılıyorum. Sonuç bölümünde bu dönemle o dönemi karşılaştırma çok keyifli oldu bizim için” demiştir.

Öğretmen adaylarının genel olarak sözlü tarih çalışmasına ilişkin görüşleri Tablo 4’te görüldüğü gibi olumludur. 12 öğretmen adayı çalışmayı keyifli, eğlenceli ve güzel bulurken,

yine çoğunlukla aynı kişileri kapsayan 8 öğretmen adayı çalışmayı aynı zamanda yorucu ve yoğun emek gerektiren bir çalışma olarak tanımlamışlardır. Bu çalışmaya emek vermiş olmaktan mutluluk duyduğunu ifade eden öğretmen adaylarının 4'ü bu tür çalışmaların her zaman yapılması gerektiğini, 4'ü öğretici olduğunu, 3'ü heyecan verici olduğunu ve 3'ü de bu çalışma sayesinde üniversiteli olduğunu hissettiğini belirtmiştir. Sözlü tarih çalışmasına ilişkin olumlu görüşlerden bazıları şöyledir: “Bu proje beni açıkçası ilk günden beri çok heyecanlandırdı... Ben çok keyif aldım en başından beri. Zorlandığımız kısımlar oldu tabi. Ama günün sonunda en azından bir şey yaptık ki zorlanmışım dedim. Benim için keyifli bir projeydi... Üniversiteli olduğumu hissettim” (Ö9). “Her gün böyle rutine bağladık. Derse gel, slayta bak. Açıkçası benim üniversiteden beklediğim böyle biraz koşuşturma, araştırma, iletişime geçme.” (Ö6). “Genel olarak bence eğlenceliydi. Yorucu ve eğlenceliydi aslında. Yazarken çok eğlendik. Koşturduk bir yandan. Koşturuyoruz ama güzel bir koşturmacaydı.” (Ö7). “Çok zorlandığımız, çok emek verdiğimiz bir proje oldu ama bu süreçten fazlasıyla keyif aldık.” (5. Grup). “Aslında yorucuydu ama işin sonunda çok güzeldi, çok keyif aldım. O yılları öğrendim. Empati kurarak o yılları beğendim yani güzel yıllarmış.” (Ö18).

Öğretmen adayları her ne kadar sözlü tarih çalışmasını keyifli bulduklarını ifade etmiş olsalar da özellikle günlüklerden elde edilen veriler 11 öğretmen adayının çalışma sürecinde zaman zaman gerginlik, umutsuzluk, isteksizlik gibi duygulara kapıldıklarını göstermektedir. Sözlü tarih çalışması sürecinde bu duyguların en yoğun yaşandığı aşamalar yukarıdaki bazı örnek açıklamalardan da anlaşıldığı gibi öncelikle kaynak bulma sürecidir. 8 öğretmen adayı bu süreçte yaşadığı olumsuz duygularını dile getirmiştir. Bu süreçte çok zorlanan Ö6'nın açıklaması şöyledir: “Gerçekten çok üzülmüştük. Bir an önce şu ödev bitse de artık kurtulsak diye düşündük. Baştaki heyecanımız azalmıştı.” İsteksizlik yaratan diğer aşamanın ise transkripsiyon süreci olduğu anlaşılmaktadır. Ö12 bu süreçte yaşadıklarını şöyle ifade etmiştir: “...ağlayarak transkript yazacaktım artık. O derecedeydim. Gerçekten geri alıyorum olmuyor, yavaşlatıyorum olmuyor.” Ayrıca görüşülen kişinin aşırı titiz olması ve grup arkadaşları arasında yaşanan sorunlar da zaman zaman bu tür anların yaşanmasına neden olmuştur. Ö11, görüştüğü kişinin görüşmeyi tekrarlatması ve ses kaydını tekrar tekrar kontrol etmek isteyerek zaman kaybı yaşatması üzerine duygularını şöyle ifade etmiştir: “... beni çok zorladı. Bu çalışma benim sabrımı sınıdı yani.” Sözlü tarih çalışmasının olumsuzluklarına ilişkin en çok dile getirilen görüşlerden biri de zamanın yeterli olmadığına ilişkindir. Zamanın yeterli olmadığı konusu görüşmelerin dışında proje raporlarında da özellikle vurgulanmıştır. Zaman kaybının en çok kaynak bulma sürecinde yaşandığı ve projenin diğer kısımları için yeterli zaman kalmadığı anlaşılmaktadır. Bu konuya ilişkin bazı örnek açıklamalar şöyledir: “Projeye daha erken başlamış olsaydık yaptığımız her şeyi daha iyi değerlendirebilirdik. Daha güzel sonuçlara ulaşma şansımız olurdu.” (1.grup). “Biraz zamanımız daha geniş olsaydı. Bazen derslere giremedik aksilikler olunca.” (Ö6). “Bir de grup çalışması olduğu için zaten süre sorununu o yaşıyor. Uyum sağlamak, bir araya gelmek.” (Ö10). 2 öğretmen adayı görüşme yapılan kişi sayısının fazla olduğunu ifade ederken 2 öğretmen adayı da bu çalışmanın bireysel bir çalışma olması durumunda daha verimli olabileceğini belirtmiştir. Görüşmeler ve günlüklerden elde edilen veriler grup üyeleri arasında anlaşmazlık ve herkesin projeye eşit katkı sunmaması gibi sorunların yaşandığını göstermektedir. Ö10, en başından beri grupta çalışma konusunda isteksiz davranmış günlüğünde ve projeyi değerlendirmek üzere yapılan görüşmede grup

arkadaşlarından gerekli desteği göremediğini ifade etmiştir. Bu sorunu şöyle açıklamıştır: “Projenin grup çalışması olarak yapılması öğrencilerin motivasyonunu ve projeye yansımaları olumsuz yönde etkilemiştir...Bu yüzden bireysel bir çalışmaya dönüştürdüğünde daha kaliteli bir proje ortaya çıkacaktır.” Grup üyelerinin yeterince sorumlu davranmadığını düşünen diğer bir öğretmen adayı ise Ö14’tür. Günlüğünde bu durumdan sıklıkla yakınmış ve şöyle bir açıklama yapmıştır: “Araştırma süreci benim için aman aman yorucu geçti diyemem. Aldığım keyif, edindiğim bilgiler, deneyimler, kazandığım insan ilişkileri yaşadığım bütün olumsuzlukları gölgeledi diyebilirim. Sadece tek hoşnutsuzluğum grup çalışmasıydı.” Bireysel bir çalışma olmasını tercih eden Ö10 ve Ö14 aynı zamanda grup üyelerinin aynı puanı alacak olmasının da adil olmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Bunun dışında 1. grupta özellikle bir kişinin yeterli katkı sunmamasından kaynaklı zaman zaman anlaşmazlık yaşanmış ve bu durumu diğer iki kişi de günlüklerine yazmıştır. Ö7’nin bu konudaki açıklaması şöyledir: “Aramızda küçük çaplı tartışmalar oldu. Grup olarak çok iyi anlaşamadık bazı konularda Bu yüzden biraz fazla gerginim.” Özellikle üç grubun çok uyumlu bir çalışma sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Grup çalışmasında sorun yaşamadıklarını dile getiren çok sayıda öğretmen adayı bulunmaktadır. Bu konuda bazı örnekler şöyledir: “Biz zaten bütün çalışmalarımıza birlikte gittik. Raporu da birlikte yazdık... Beraberlik olsun istedik.” (Ö9). “İyi olduğumuz yönler grup çalışması yaptığımız için ilk daha grup belli olur olmaz herkesin görevlerini belirledik. Ne yapacağımız az çok belliydi. Onun dışında grup çalışmasında bir sıkıntı yaşamadık. Herkes görevlerini yerine getirdi.” (Ö6).

Sonuç

Bu araştırmada örnek bir uygulama ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışmasının niteliği, süreçteki deneyimleri, çalışmaya ilişkin düşünceleri incelenmiştir. Araştırmanın birinci sorusu öğretmen adaylarının gerçekleştirdikleri sözlü tarih çalışmasının niteliğine ilişkindir. Bu amaçla sözlü tarih çalışmasına ilişkin öğretmen adaylarının ortaya koymuş oldukları ürünler, hazırlık, görüşme- transkripsiyon ve rapor hazırlama aşaması olarak üç başlık altında değerlendirilmiştir. Öğretmen adaylarının tamamı üçerli gruplar halinde yürüttükleri sözlü tarih projelerinde, sözlü tarih çalışma rehberini uygulama ve değerlendirme ölçütlerini karşılama konusunda gayret göstermiş ve çalışma sonucunda yüksek bir başarı elde etmişlerdir. Bu araştırmada öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışmasındaki performanslarına ilişkin sonuçlar benzer diğer araştırmaların (Aktın ve Tekir, 2018; Çelik, 2018; Dere, 2018; Doğan, 2015b) sonuçlarıyla uyumluluk göstermektedir. Araştırma aynı zamanda çalışma öncesinde öğretmen adaylarıyla sözlü tarih çalışma rehberi ve proje değerlendirme rubriğinin paylaşılmış olmasının bu başarıda etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç, Dere ve Dinç’in (2018) bir sözlü tarih rehberi yardımıyla yürütülen çalışmada daha verimli bir sonuç alınacağı ile Whitman (2000) ve Fonsino’nun (1980) değerlendirme ölçütlerini gösteren rubriğin öğrencilerle çalışma öncesinde paylaşılmasının gerekliliği hakkındaki görüşlerini desteklemektedir.

Sözlü tarih projesinin hazırlık aşamasında önemli bir eksiklik görülmezken, görüşme aşamasında bazı grupların birkaç görüşmesinde yer seçimi, görüşmenin başlangıcında

açıklayıcı bilgileri verme, not alma, ilgisiz yanıtlar ve konu odağından uzaklaşmalarla baş edebilme, etkili dinleme yapabilme ve yeterli tarihsel materyal sağlama konularında eksikler olduğu görülmüştür. Görüşmeleri derinleştirmeye yönelik sorular sorma bu aşamada en çok eksiklerin olduğu kısımdır. Görüşmelerin tamamı deşifre edilmiş olsa da transkriptler, aslına birebir uygun olması konusunda eksikler içermektedir. Transkriptlere dış sesler ile anlatıcının mimik ve jestleri hakkında bilgilendirmeye yönelik notlar düşülmesi öğretmen adaylarının genel olarak özen gösterdiği bir konu olmuştur. Proje raporlarının bazılarında sayfa düzeni ile yazım ve noktalama kurallarına uygunluk açısından eksikler görülmüştür. Kaynakların sentezlenmesi, metin içinde referans gösterme ve kaynakça konularında öğretmen adaylarının eksiklerinin fazla olması, bu konuda verilen ön bilgilerin yeterince anlaşılmadığını ortaya koymaktadır. Sadece bir grupta üyelerin projeye eşit derecede katkı sunan bir performans sergilemedikleri görülmüştür. Bu çalışmada öğretmen adaylarında görülen bazı eksikler Dere'nin (2018) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bunlar sorgulayıcı bir tavırla takip eden sorular sorma konusunda özensiz davranılması; ortaya konulan yazılı materyallerde sayfa düzeni ve dil bilgisi kurallarına ilişkin bazı eksiklerin görülmesi; grupla çalışma konusunda avantajların yanı sıra uyumsuzluk ve bazı kişilerin gruba yeterli katkıyı sunmaması durumlarıdır.

Araştırmanın ikinci sorusu öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışması sürecindeki deneyimlerini incelemeye yönelik olmuş ve öğretmen adaylarının çalışmanın zorlukları ve keyifli yanlarına ilişkin düşüncelerinin yanı sıra çalışma sürecindeki duygu durumları da incelenmiştir. Öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışmasında en çok zorlandıkları anların kaynak bulma ve transkripsiyon aşamaları olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmen adayları sözlü tarih çalışmasında en çok bu aşamalarda yetiştirememe kaygısı, gerginlik ve çalışmaya karşı isteksizlik sergilemişlerdir. Hazırlık aşamasında yapılan ön görüşmelerde bazı kişilerin davranışları öğretmen adaylarını rahatsız etmiştir. Bu durum Doğan'ın (2015a) kaynak kişiyi belirlemenin daha önce bu süreci yaşamamış kişiler için oldukça zor bir aşama olduğunu ilişkin görüşünü desteklemektedir. Diğer yandan öğretmen adaylarının kaynak kişi bulma sürecinde karşılaştıkları zorluklar, Dere ve Dinç'in (2018) ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirdiği sözlü tarih çalışmasının sonucuyla uyumludur. Benzer şekilde her iki çalışmada da katılımcılar uygun kaynak kişi bulmakta zorlanmışlar ve iletişim kurdukları kişilerin yardım etmemeleri, kendilerine zaman ayırmamaları, randevularına sadık kalmamaları gibi davranışlarından olumsuz etkilenmişlerdir. Kaynak kişi bulma zorluğu Çelik (2018) ve Dündar'ın (2017) çalışmalarında da görülmektedir. Öğretmen adaylarının transkripsiyon aşamasında zorlanması ve bundan hoşlanmamaları Dere ve Alkaya'nın (2017) ortaokul öğrencilerine yönelik araştırmasında da ulaşılan bir sonuçtur. Çalışma raporunun hazırlanması sürecine ilişkin öğretmen adayları her hangi bir zorluk yaşadığını belirtmemişlerdir. Aksine bu süreç keyif alınan, eğlenceli ve hoşlanılan bir süreç olarak ifade edilmiştir. Öğretmen adaylarının genel olarak sözlü tarih çalışmasına bakışları değerlendirildiğinde genel düşünce çok zorlu ve yorucu bir süreç yaşamalarına karşın sonuçta çok şey öğrendikleri, farklı ve hoş bir deneyim yaşadıkları yönündedir. Rutin öğrencilik yaşamının dışına çıkmaktan ve bu proje sayesinde koşuşturmadan keyif aldıkları anlaşılmakta ve bu bulgular diğer araştırma sonuçlarıyla Lattimer ve Kelly, 2013; Kabapınar, 2018; Kabapınar ve İncegöl, 2016; Yazıcı ve Mert, 2017) örtüşmektedir. Öğretmen adaylarının yarısından fazlası sözlü tarih çalışmasının süresini kısa

bulmuştur. Kaynak kişi bulma aşaması projede en çok zaman kaybettiren süreç olmuştur. Bu durum hem sözlü tarih projelerinde kaynak kişi bulma konusunda katılımcılara daha çok destek olunması hem de çalışmanın daha uzun bir sürece yayılmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu araştırmanın bulguları, eğitimciler ve eğitimci adayları ile yapılan çalışmalarda transkripsiyon yaptırılmasının gerekli olduğunu göstermiştir. Öğretmen adayları görüşme sürecine ilişkin bazı eksiklerini bu yolla fark etmişlerdir. Dolayısıyla zorluğu nedeniyle transkripsiyondan vaz geçmek yerine katılımcıları daha fazla güdülemek yararlı bir yol olarak düşünülmelidir. Çalışmada bazı grup üyeleri arasında işbirliği konusunda sorunlar yaşanmış ve bu durum bazı öğretmen adaylarının çalışmadaki performansını olumsuz etkilemiştir. Grup uyumsuzluklarının projeyi aksatmaması açısından Dere'nin (2018) araştırmasında olduğu gibi katılımcılara grup çalışması ve bireysel çalışma tercihlerinin sunulmasının yararlı bir uygulama olabileceği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak böyle bir çalışmayı ilk kez deneyimleyen öğretmen adayları gerçekleştirdikleri sözlü tarih çalışmasıyla alışılmıştın dışında bir deneyim yaşamışlar ve çalışma sürecinde gösterilen çaba ve yaşanan zorluklar da onlar için aynı şekilde alışılmıştın dışında olmuştur. Süreçte zorlandıkları, olumsuz duygular yaşadıkları zamanlar olsa da çalışmadan kopmamışlar ve sonuna kadar götürerek başarılı bir sözlü tarih performansı sergilemişlerdir. Gerçekleştirdikleri çalışma onlara zorlu ama bir o kadar da keyifli, öğretici, heyecan verici bir süreç yaşatmıştır¹. Araştırma sonuçlarından hareketle daha fazla eğitimci ve eğitimci adayının sözlü tarih deneyimi yaşamasının sahaya olumlu bir yansımalarının olacağı düşünülmektedir. Bu noktada öğretmen yetiştiren kurumların hem kendi öğrencilerini bu konuda iyi hazırlamaları hem de milli eğitim müdürlükleri ile işbirliği yaparak birikimlerini öğretmenlere aktarmaları önemlidir. Ayrıca sözlü tarih çalışmalarını yerel tarih ve kanıt temelli öğrenme yaklaşımlarıyla birlikte ele alan uygulamalı çalışmalar da önemli bir gereklilik olarak görülmektedir.

Kaynakça

- Akbaba, B. ve Kılcan, B. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışmalarına yönelik tutumları. *İlköğretim Online*, 13(3), s. 746-758.
- Aktın, K. ve Sağlam-Tekir H. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sözlü tarih yapmakla ilgili deneyimleri, *International Online Journal of Educational Sciences*, 10 (2), s. 295-310. DOI: <https://doi.org/10.15345/iojes.2018.02.020>
- Beldağ, A. ve Balcı, M. (2017). Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih yönteminin kullanımı: nitel bir çalışma. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9, s. 176 -189.

¹ Bu uygulama sözlü tarih çalışmasının öğretmen adaylarına katkıları açısından da oldukça önemli veriler sunmaktadır. Ancak araştırmanın çerçevesi uygulama sürecinin değerlendirilmesi ve süreçte yaşanan deneyimler olarak belirlendiği için diğer veriler araştırmaya dâhil edilmemiştir.

- Busby, R. S. (2011). Learning through doing: preservice teacher training in historical inquiry through oral history projects. *The Oral History Review*, s.1-10. <http://dx.doi.org/10.1093/ohr/ohr048>
- Counce, S. (2017). *Sözlü tarih ve yerel tarihçi* (B.C. Bilmez, A. Yalçınkaya, Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
- Crocco, M. S. (1998). Putting actors back on stage: oral history in the secondary school classroom. *The Social Studies* 8 (1), s. 19–24. DOI: 10.1080/00377999809599817
- Demircioğlu, E. (2016). Teacher candidates' attitudes to using oral history in history education, *Journal of Education and Training Studies*, 4 (6), s. 184 -191.
- Dere, İ ve Alkaya, S. (2017). *Sosyal bilgiler derslerinde tıp tarihi konularının sözlü tarihle öğretimi: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6 (6), s.504-522.
- Dere, İ. (2018). Sosyal bilgiler lisans eğitiminde sözlü tarih: örnek bir uygulama, *International Online Journal of Educational Sciences*, 10 (3), s. 243-262
- Dere, İ. ve Dinç, E. (2018). Yapılandırmacı bir öğrenme ve öğretme yöntemi olarak sözlü tarihin sosyal bilgiler derslerine entegrasyonu. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), s.115-127. DOI: 10.17679/inuefd.335686
- Doğan, Y. (2015a). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih. A. Şimşek ve S. Kaymakçı S. (Edt.). *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s.113-142). Ankara: Pegem.
- Doğan, Y. (2015b). How should an efficient oral history interview process be conducted according to the views of pre-service teachers, *Academic Journals*, 10 (8), s. 1097-1108. DOI: 10.5897//ERR2014.1926
- Dutt-Doner, K. M., Allen, S. ve Campanaro, K. (2016). Understanding the Impact of using oral histories in the classroom, *The Social Studies*, 107(6), s. 257–265.
- Dündar, Ş. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyal bilgiler dersinde bir öğretim yöntemi olarak sözlü tarih hakkındaki görüşleri. *İlköğretim Online*, 16(4), 1621-1643 DOI: 10.17051/ilkonline.2017.342981
- Fonsino, F.J. (1980). Criteria for evaluating oral history interview, *The History Teacher*, 13 (2), s. 239-243.
- Kabapınar, Y. (2018). “Gençler Üsküdar’ın tarihini yazıyor, belgeselini çekiyor”: Tüm süreçleriyle bir yerel ve sözlü tarih projesi, *Turkish History Education Journal*, 7 (2), s. 532-554.
- Kabapınar, Y. ve İncegül, S. (2016). Değişim ve süreklilik bağlamında oyun ve oyuncuğa bakmak: bir sözlü tarih çalışması, *Turkish History Education Journal*, 5 (1), s. 74-96.
- Kyvig, D. E. ve Marty, M. A. (2000). *Yanıbaşımızdaki Tarih*. (N. Özsoy, Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
- Lattimer, H. ve Kelly, M. (2013). Engaging Kenyan secondary students in an oral history project: education as emancipation, *International Journal of Educational Development*, 33, s. 476-486.

- MEB (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu* (4-5. Sınıflar) Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). Ankara: TC. Milli Eğitim Bakanlığı. Erişim (23.07. 2020): <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>
- Metin, B. ve Öz, M. (2019). 8. sınıf T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının anlatılmasında sözlü tarih metodunun kullanımına yönelik öğretmen görüşleri, *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (1), s. 1-20.
- OHA (2014). Principles and best practices for oral history education (4-12) classroom guide. Erişim (03.11.2018): https://www.oralhistory.org/wp-content/uploads/2014/04/2013-1411_Oral_History_ClassroomGuide_Update_V2.pdf.
- Öztürkmen, Arzu. (2002). Sözlü tarih: yeni bir disiplinin cazibesi, *Toplum ve Bilim*, 91, s.115 - 121.
- Ritchie, D. A. (2015). *Doing oral history*. New York: Oxford University.
- Sarı, İ. (2007). Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih etkinliklerinin öğrenci başarı, beceri ve tutumlarına etkisi, (Yayımlanmamış doktora tezi,) Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Somersan, S. (1998). Sözlü tarih, araştırmacılık ve tarih yazımına katılım, S. Özbaran, (Edt.). *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları* (s.381-392). İzmir: Dokuz Eylül.
- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı (2018). Erişim (30.01.2020): https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sosyal_Bilgileri_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf.
- Stradling, R. (2003). *20. yüzyıl Avrupa tarihi nasıl öğreilmeli*. (A. Ünal, Çev.). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Tangulu, Z. (2014). Analysis on oral history attitudes of pre-service teachers, *Anthropologist*, 18(3), s. 959-968.
- Tarih Vakfı (2016). Sözlü tarih ilkeleri. Tarih Vakfı Web Sayfası. Erişim (11.11.2018): <https://tarihvakfi.org.tr/proje/sozlu-tarih-ilkeleri/47/sozlu-tarih-ilkeleri/78>
- Welton, D. ve Mallan, T. (1988). *Children and their world: strategies for teaching social studies*, Boston: Houghton Mifflin.
- Whitman, G. (2000). Teaching students how to be historians: an oral history project for the secondary school classroom, *The History Teacher*, 33 (4), s. 469-481.
- Yazıcı, F. Ve Mert, G. (2017). Sözlü tarih yönteminin 4. sınıf düzeyinde etkililiği, *Turkish History Education Journal*, 6(2), s. 324-342.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin.

Ek -1 Sözlü Tarih Projeleri Değerlendirme Rubriği

Aşamalar	Değerlendirme Ölçütleri	Yeterli (3)	Kısmen Yeterli (2)	Geliştirilmeli (1)
Hazırlık Çalışmaları	Konunun araştırılması			
	Görüşme sorularının hazırlanması			
Görüşme – Transkripsiyon	Görüşme hazırlıkları (kaynak kişi bulma, bilgi verme, teknik hazırlıklar)			
	Ses/görüntü kaydının niteliği			
	Uygun bir görüşme yerinin belirlenmesi			
	Görüşme başlangıcında (isim, yer, tarih, konu vb.) tanıtıcı bilgilerinin kaydedilmesi			
	Kaynak kişinin onayının alınması			
	Grup üyelerinin görüşmelere katılımı			
	Görüşme sırasında not alınması			
	Görüşmenin kapsamı ve odağının, çalışmanın amacına uygun olması			
	Görüşmede yönlendirici/ yargı bildiren sorular ve yorumlardan kaçınılması			
	Kaynak kişiye daha fazla ayrıntı almaya yönelik sorular sorulması			
	Görüşmecinin ilgisiz yanıtlar ve odaktan uzaklaşmalarla baş edebilmesi			
	Görüşmecinin etkili bir dinleme yapabilmesi (anlatıcının sözünü kesmeme, anlatılanları tekrar sormama, ilgiyle dinleme)			
	Görüşme fotoğrafının çekilmesi			
	Tarihsel materyal sağlanması			
	Kayıtların tamamının aslına uygun olarak deşifre edilmesi (transkripsiyon)			
	Transkripsiyonda dış sesler, anlatıcının duygusunu, jest ve mimiklerini ifade eden sembol ya da ifadelere yer verilmesi			
	PROJE RAPORU	Bicim - Dil	Raporunun kapağı	
Raporunun sayfa düzeni				
Metnin yazım ve noktalama kurallarına uygunluğu				
Raporda içindekiler bölümüne yer verilmesi				
Giriş		Sözlü tarih yaklaşımının açıklanması		
		Projenin amacının açıklanması		
Ana Metin		Çalışma planı ve proje uygulama sürecinin açıklanması		
		Araştırma konusu ile ilgili alt başlıklar (bölümler) oluşturulması		
		Araştırma konusu hakkında yeterince bilgi verilmesi		
		Kaynak kişilerden elde edilen bilgilerle, diğer kaynaklardan edinilen bilgilerinin sentezlenebilmesi		
		Metin içinde referans gösterme		
Sonuç		Görsel materyal kullanımı (fotoğraflar)		
		Araştırma konusu ile ilgili çıkarımlar		
		Geçmişle günümüzün karşılaştırılması		
	Deneyimler, uygulama sürecine ilişkin düşünceler ve kazanımlar			
Kaynakça				
Değerlendirme	Toplam Puan			

Etik Kurul Onayı: Öğretmen adayları ile yürütülen bu çalışma Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan alınan 28.11.2019 tarih ve 453 protokol nolu etik kurul onayı kapsamında yürütülmüştür.